

KÖZPONTI KATALÓGUS
A SZOCIALIZMUS ÉS A MUNKÁSMOZGALOM
TÖRTÉNETÉNEK IRODALMÁRÓL

SCHEFFLER, Hildegard: Der Zentralkatalog der Literatur zur Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung. = Zbl.Bibl. 75.Jg. 1961. 12.no.529-539.

P.
A szocializmus és a munkásmozgalom történetére vonatkozó irodalom központi katalógusa. (1.43)

ponti katalógusának összeállítását.

Bár a letűnt kapitalista világban a munkásmozgalomra, a munkásosztály jogainak kivívására és védelmére vonatkozó munkák kiadását a végsőkig gátolták, ha pedig mégis megjelentek, elkobozták vagy elégették azokat, mégis a tudományos szocializmus szülőföldjén, Németországban a szocializmus és a munkásmozgalom történetére vonatkozóan aránylag gazdag irodalom áll rendelkezésre. Ennek nyilvántartása az NDK tudományos könyvtárainak megítélt feladata.

A szakszervezeti könyvtárak körében már 1922-ben felmerült az idevágó irodalom központi katalógusának terve. A Deutsche Bücherei és a Deutsche Staatsbibliothek gazdag anyaga most nagyon megkönnyíti ennek a munkának elindítását. Az eddigi ilyen irányú bibliográfiák - egyrészt, mert számuk ugyanis kevés, másrészt, mert szűk időszakokat ölelnek át - messze elmaradnak a teljesség követelményétől.

A második világháború folyamán a német tudományos könyvtárak érzékeny veszteséget szenvedtek. A szóban forgó központi katalógus felállítása tehát egyúttal azt a célt is szolgálja, hogy a tudományos könyvtárak állományuk egy részére vonatkozóan pontos helyzetképet alakíthassanak ki.

A központi katalógus jelentősége abban áll, hogy az együttműködéses alapon tömörülő könyvtárak állományának jobb felhasználását teszi lehetővé. A központi felvilágosító szerv útján kiküszöbölhető lesz az eddigi felesleges és gyakran eredménytelen keresés, mert a kért munka lelőhelye igen gyorsan megállapítható. Legfeljebb a praesens állománnyal bíró könyvtárak szerepe vár majd - törvényes szabályozás útján - ebben az együttműködésben tisztázásra. Az ő esetükben a kölcsönzés kérdése esetleg úgy lesz megoldható, hogy csak akkor bocsátják majd az állományukban lévő munkát rendelkezésre, ha az egyetlen más könyvtár gyűjteményében sem található.

A központi katalógus összeállításának munkájában összesen 18 könyvtár vesz részt. A tudományos könyvtárakon felül benne foglaltatik ebben a számban a SED központi bizottsága mellett felállított Marxista-Leninista Intézet Könyvtára, a Szakszervezetek Központi Könyvtára és a lipcsei Munkásmozgalom Történeti Múzeumának könyvtára is.

Akárcsak a nagy regionális központi katalógusok esetében, a szóbanforgó központi katalógusnál is az eredménnyel járó munka alapfeltétele a teljes személyi és költségvetési önállóság és függetlenség. Az egyes könyvtárakban nincs ennek a

munkának végzéséhez külön személyzetre szükség. A Deutsche Bücherei szocialista munkaközössége a munka egy részét a munkaidőn túl, társadalmi munkaként végzi. Így válik majd lehetővé a feladat megfelelő időn belül való teljesítése.

A lipcsei Testnevelési Főiskola "testnevelési és sport-szakkatalógusán" felül ez lesz az NDK-ban az egyetlen központi szakkatalógus. Az egyes regionális központi katalógusok nem teszik feleslegessé felállítását, mert míg ezek szükségképpen csak betürendes katalógusok lehetnek, addig a szocializmus és munkásmozgalom történetének központi katalógusa mind betürendes, mind pedig szakrészben fogja az idevágó irodalmat feltárni.

A katalógus a tudományos szocializmus uttörő munkáinak első megjelenési időpontjától az 1945. évig megjelent monográfiákat és folyóiratcikkeket öleli fel. A tárgyi elhatárolás kérdése felelősségteljes és nehéz feladatot ró a katalógus felállítói számára. Mi tartozék a szocializmus és a munkásmozgalom fogalmi körébe és mi nem, - nyilvánvalóan új meg új mérlegelésnek válik majd tárgyává.

Az irodalom feltárása egy betürendes és egy szakrészben történik.

Számos megbeszélés eredményeképpen kialakult már egy megfelelőnek látszó osztályozási rendszer is. Ennek lényeges megváltoztatása nem látszik kívánatosnak, legfeljebb az egyes megállapított csoportokon belül lehet majd - a részletesebb tagolás végett - kisebb változtatásokat eszközölni. A legkisebb egységeket jelző tárgyszavak szolgálnak majd a betürendes tárgyszó katalógus alapjául.

A központi katalógus munkatársainak nem áll elegendő idő rendelkezésére, hogy a számbavett művek pontos kiértékelését elvégezhessek, sok tekintetben tudományos felkészültségük sem elegendő hozzá. Így meg kell elégedni vele, hogy a tárgyszó megválasztását és a munkának a szakrend keretébe való beillesztését a tartalomjegyzék átnézése és a munkába való beleolvasás után eszközöljék.

A munka menete a következő. Az állomány egyes darabjairól készített címléírásokat körözik az egyes könyvtárak között; a könyvtárak a cédulákon jelzik, megvan-e az illető mű gyűjteményükben. A két központi könyvtárra nehezedik az a feladat, hogy állományuk feldolgozásával ezt a munkafolyamatot elindítsák. Egymás között ez a két nagykönyvtár így osztotta meg az anyag számbavételét: a Deutsche Staatsbibliothek az 1913 előtt megjelent német és idegen nyelvű, valamint az 1913-1945 között megjelent idegen nyelvű irodalmat - a Deutsche Bücherei pedig az 1913-1945 között megjelent német nyelvű anyagot dolgozza fel. Az idevágó szakszervezeti irodalom feldolgozása a Szakszervezeti Központi Könyvtár feladata, a szépirodalom számbavétele pedig a Német Szépművészeti Akadémia közreműködésével történik.

Felmerült a gondolat, nem lenne-e kívánatos a központi katalógus nyomtatott alakban való közzététele is. A cikk szerzőjének véleménye szerint ajánlatos ennek a megvalósításával néhány évig várni, hogy a központi katalógus igénybevételére vonatkozóan összegyűjtött tapasztalati anyag tekintetbe legyen majd a döntéskor vehető.

1961. decemberében a központi katalógus kb. 4000 címet tartalmazott. (BZ)